

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Roch

SSN Igor Zgoliński

w sprawie **J. Z.**,

skazanego z art. 178a § 4 k.k. i art. 180a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 7 marca 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 28 grudnia 2021 r., sygn. akt II K 314/21

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Zduńskiej Woli do ponownego rozpoznania;**
- 2. obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli wyrokiem z dnia 28 grudnia 2021 r., sygn. akt II K 314/21 uznał J. Z. za winnego tego, że w dniu 11 marca 2021 r. o godz. 11:25 w miejscowości L., gmina [...], powiat [...] woj. [...], znajdując się w stanie nietrzeźwości – 0,34 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, prowadził samochód osobowy marki F. o nr rej. [...] w ruchu lądowym, przy czym czynu tego

dopuszczył się będąc prawomocnie skazanym wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt II K 294/15 (winno być VII K 294/15 – dopisek SN), za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, nie stosując się w ten sposób do decyzji o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami kat. B, wydanej przez Starostę [...] o nr [...] w dniu 26 stycznia 2017 r., tj. popełnienia czynu wypełniającego dyspozycję z art. 178a § 4 k.k. i art. 180a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 1). Jednocześnie na podstawie art. 42 § 3 k.k. orzekł wobec ww. dożywotni zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (pkt 2) oraz na podstawie art. 43a § 2 k.k. świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu P. w kwocie 10.000 zł (pkt 3). Wyrok zawierał również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu (pkt 4).

Rzeczne orzeczenie z powodu niezainicjowania postępowania odwoławczego uprawomocniło się z dniem 4 stycznia 2022 r. (k. 82v).

Kasację od ww. wyroku na korzyść J. Z. w trybie art. 521 k.p.k. wywiódł Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie:

1. art. 178a § 4 k.k. oraz art. 76 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 108 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r., poprzez niezasadne przypisanie oskarżonemu popełnienia przestępstwa zakwalifikowanego z art. 178a § 4 k.k., podczas gdy w dacie wyrokowania, tj. w dniu 28 grudnia 2021 r., jak również w dacie przypisanego mu zachowania, tj. w dniu 11 marca 2021 r., J. Z. nie był osobą prawomocnie skazaną za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, gdyż skazanie na mocy wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., w sprawie o sygn. akt VII K 294/15, uległo zatarciu z mocy prawa z upływem 6 listopada 2019 r., a nadto czyn zabroniony z art. 178a § 1 k.k. nie został przez oskarżonego popełniony w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów;
2. art. 180a k.k., poprzez jego wadliwe zastosowanie i uznanie J. Z. za winnego popełnienia czynu zabronionego, polegającego na kierowaniu pojazdem mechanicznym wbrew decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami, a to decyzji Starosty [...] o nr [...] z dnia 26 stycznia

2017 r. o cofnięciu uprawnień, podczas gdy w dacie czynu, tj. 11 marca 2021 r., wskazana decyzja nie obowiązywała już oskarżonego, albowiem stanowiła ona o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi wyłącznie do dnia 24 kwietnia 2019 r., co winno skutkować uznaniem, że zachowanie oskarżonego w tym zakresie wypełniło jedynie znamiona wykroczenia z art. 94 § 1 k.w.

Stawiając tak sformułowane zarzuty Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Zduńskiej Woli do ponownego rozpoznania (k. 2-13 akt SN).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie w trybie art. 535 § 5 k.p.k., albowiem zarzuty rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, które miały istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, niewątpliwie zasługiwały na uwzględnienie.

Odnosząc się do pierwszego z nich wskazać należy, iż odpowiedzialności karnej z art. 178a § 4 k.k. podlega sprawca, który w czasie popełnienia czynu o którym mowa w § 1 wskazanego przepisu - a więc gdy prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym będąc w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego - był już wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 k.k. popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, albo czynu określonego w § 1 dopuścił się w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo. W związku z użyciem przez ustawodawcę spójnika „albo”, dla wyczerpania znamion przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k., wystarczające jest spełnienie jednego z zachowań wyrażonych w tym przepisie. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przeszkodą do przyjęcia wobec sprawcy, któremu zarzucono prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym surowszej odpowiedzialności karnej z art. 178a § 4 k.k., jest fakt zatarcia z mocy prawa wcześniejszego prawomocnego skazania za przestępstwo określone w art. 178a § 1 k.k. lub wymienione w art. 178a § 4 k.k., zaistniały w dacie

wyrokovania co do popełnienia czynu określonego w art. 178a § 1 k.k., również wtedy, gdy do popełnienia tego czynu doszło przed upływem okresu niezbędnego do zatarcia wcześniejszego skazania (zob. m.in. wyrok SN z dnia 22 października 2021 r., II KK 459/21, LEX nr 3342178; wyrok SN z dnia 20 października 2020 r., III KK 95/20, LEX nr 3277056; wyrok SN z dnia 17 czerwca 2020 r., V KK 191/20, LEX nr 3158106; wyrok SN z dnia 27 maja 2020 r., V KK 532/19, LEX nr 3217350; wyrok SN z dnia 9 stycznia 2020 r., III KK 517/19, LEX nr 3220762; wyrok SN z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 699/18, LEX nr 2603316; wyrok SN z dnia 21 marca 2018 r., III KK 36/18; LEX nr 2473767; wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2016 r., III KK 427/15, LEX nr 2015138). Natomiast przeszkody do zakwalifikowania zachowania z art. 178a § 4 k.k. nie stanowi zatarcie z mocy prawa w dacie wyrokowania skazania, którego częścią było orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, jeżeli będący przedmiotem osądu czyn określony w art. 178a § 1 k.k. był popełniony w czasie obowiązywania orzeczonego zakazu (zob. m.in. wyrok SN z dnia 9 stycznia 2020 r., V KK 580/19, LEX nr 3071212; wyrok SN z dnia 2 lipca 2019 r., V KK 364/18, LEX nr 2744141). Mając powyższe na względzie, Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli chcąc przyjąć surowszą kwalifikację prawną za kierowanie przez J. Z. pojazdem mechanicznych w stanie nietrzeźwości winien w pierwszej kolejności ustalić czy w istocie został on uprzednio prawomocnie skazany za którykolwiek z czynów wskazanych w art. 178a § 4 k.k. i czy skazanie to nie uległo zatarciu, względnie czy kierował on pojazdem mechanicznym w czasie obowiązywania zakazu sądowego.

Jak wynika ze znajdującej się w aktach sprawy informacji z Krajowego Rejestru Karnego (k. 41-41v), J. Z. przed popełnieniem zarzucanego mu czynu był trzykrotnie prawomocnie skazany:

1. wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt IV K 422/08, za czyn z art. 279 § 1 k.k. i in., na karę m.in. 5 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 10 lat próby (data uprawomocnienia orzeczenia - 6 maja 2009 r.);
2. wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15, za czyn z art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby, ponadto orzeczono względem skazanego

środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów od dnia 25 kwietnia 2015 r. na okres 4 lat (data uprawomocnienia orzeczenia - 16 września 2016 r.);

3. wyrokiem Sądu Rejonowego w Pabianicach z dnia 23 sierpnia 2019 r., sygn. akt II K 491/16, za czyn z art. 279 § 1 k.k., na karę m.in. 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności (data uprawomocnienia orzeczenia - 1 marca 2021 r.).

Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli dysponując powyższą informacją nie wyciągnął z niej właściwych wniosków, albowiem zarówno w dacie wyrokowania w sprawie II K 314/21 (28 grudnia 2021 r.), jak i w dniu popełnienia zarzucanego J. Z. w tym postępowaniu czynu (11 marca 2021 r.), uprzednie prawomocne skazanie ww. za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. uległo zatarciu z mocy prawa.

Zgodnie z ogólną zasadą określoną w art. 76 § 1 k.k., zatarcie skazania z wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15, na mocy którego J.Z. został uznany za winnego przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., powinno nastąpić z upływem 6 miesięcy liczonych od zakończenia okresu próby, którego początek wyznaczyła data uprawomocnienia się orzeczenia, tj. 16 marca 2016 r. Niemniej jednak powyższym wyrokiem orzeczono względem ww. również środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 4 lat, co po myśli art. 76 § 2 k.k. wydłużało okres zatarcia skazania. Z uwagi na to, że Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w wyroku z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15 zaliczył J. Z. na poczet orzeczonego środka karnego okres zatrzymania prawa jazdy od dnia 25 kwietnia 2015 r., czteroletni zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych przestał obowiązywać z dniem 25 kwietnia 2019 r. Uwzględniając zatem treść art. 76 § 1 i 2 k.k. zasadnym byłoby przyjęcie, iż zatarcie skazania z rzeczonego wyroku winno nastąpić z datą 25 kwietnia 2019 r.

Słusznie zwraca jednak uwagę Prokurator Generalny, że na mocy art. 108 k.k. w zw. z art. 76 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. (następnie art. 76 § 1b k.k.), dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań. Tymczasem jak wynika z karty karnej, względem J. Z. wcześniej wydano również inny prawomocny wyrok skazujący, wobec czego należało mieć na względzie, iż w świetle przywołanych przepisów, zatarcie skazania z mocy prawa za przestępstwo z

art. 178a § 1 k.k. mogło nastąpić jedynie łącznie z zatarciem skazania wynikającym z wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt IV K 422/08. Zatarcie tego skazania nastąpiło z dniem 6 listopada 2019 r. tj. po upływie dziesięcioletniego okresu próby oraz 6 miesięcy liczonych od daty uprawomocnienia się orzeczenia, z uwagi na wcześniejsze wykonanie kary grzywny (w dniu 30 kwietnia 2012 r.) i obowiązku naprawienia szkody (w dniu 30 grudnia 2016 r.). Tak więc z dniem 6 listopada 2019 r. doszło do równoczesnego zatarcia skazania z ww. wyroków VII K 294/15 i IV K 422/08.

Natomiast widniejący w Krajowym Rejestrze Karnym kolejny wyrok skazujący J. Z. wydany przez Sąd Rejonowy w Pabianicach z dnia 23 sierpnia 2019 r., sygn. akt II K 491/16 nie miał wpływu na łączne zatarcie skazań ww. orzeczeń, albowiem uprawomocnił się on dopiero w dniu 1 marca 2021 r., czyli już po zatarciu skazań wynikających z wyroków o sygn. akt IV K 422/08 i VII K 294/15. Sąd Najwyższy w jednym ze swoich orzeczeń słusznie podkreślał, że przesłanka „ponownego popełnienia przestępstwa” jest spełniona wyłącznie wówczas, jeżeli przestępstwo to stwierdzone zostanie prawomocnym wyrokiem skazującym. Odmienne stanowisko pozostawałoby w sprzeczności z zasadą domniemania niewinności. Wobec czego, prawomocność wyroku skazującego stanowi warunek konieczny do przerwania biegu terminu do zatarcia skazania za uprzedni czyn (zob. wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2016 r., III KK 427/15, LEX nr 2015138).

Jak więc wynika z powyższych rozważań, zatarcie skazania J. Z. za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15, nastąpiło łącznie z zatarciem jego wcześniejszego skazania wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt IV K 422/08, tj. z dniem 6 listopada 2019 r. Bez znaczenia w tym zakresie pozostawało natomiast skazanie wyrokiem Sądu Rejonowego w Pabianicach z dnia 23 sierpnia 2019 r., sygn. akt II K 491/16, albowiem uprawomocnił się on już po 6 listopada 2019 r.

W przedmiotowej sprawie nie zachodzi również przesłanka surowszej odpowiedzialności za kierowanie pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości, o której mowa w art. 178a § 4 *in fine* k.k. W chwili popełnienia czynu zarzuconego J. Z. , tj. 11 marca 2021 r., nie obowiązywał bowiem zakaz prowadzenia pojazdów

mechanicznych, w tym orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15. Zauważyć należy, że powyższy środek karny został orzeczoną na okres 4 lat z zaliczeniem zatrzymania prawa jazdy od dnia 25 kwietnia 2015 r., a zatem przestał obowiązywać z dniem 25 kwietnia 2019 r.

Podsumowując tę część rozważań, w dacie popełnienia czynu oraz w dacie wyrokowania w sprawie o sygn. akt II K 314/21, J. Z. nie był osobą wcześniej prawomocnie skazaną za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, jak również za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, a także nie dopuścił się popełnienia czynu z art. 178a § 1 k.k. w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów. Tym samym nie było możliwe przypisanie mu występkę z art. 178a § 4 k.k., co stanowiło rażącą obrazę wymienionego przepisu przez sąd *meriti*. Nie budzi wątpliwości, że wskazane uchybienie miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, albowiem doprowadziło do skazania J. Z. za typ kwalifikowany, skutkujący surowszą odpowiedzialnością karną, w tym orzeczeniem dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów oraz świadczenia pieniężnego w wysokości w kwocie 10.000 zł.

Przechodząc do omówienia drugiego z zarzutów podniesionych w kasacji, w pierwszej kolejności godzi się przypomnieć, że zgodnie z art. 180a k.k. odpowiedzialności karnej z tego przepisu podlega sprawca, który na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu prowadzi pojazd mechaniczny, nie stosując się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami. Zgodnie z ugruntowaną linią orzeczniczą Sądu Najwyższego, przywołany przepis penalizuje nie tyle samo zachowanie polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego bez posiadania uprawnień, ale czyn ten musi być powiązany z niezastosowaniem się do wydanej uprzednio decyzji o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami mechanicznymi w okresie na jaki tą decyzją owe uprawnienia cofnięto. Z powyższego wypływa jednoznaczny wniosek, iż warunkiem *sine qua non* odpowiedzialności za przestępstwo o znamionach opisanych w art. 180a k.k. jest po pierwsze istnienie w obiegu prawnym decyzji właściwego organu pozbawiającej sprawcę uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi, a po drugie

zignorowanie jej przez sprawcę. Brak decyzji oznacza, że nie może zostać wypełnione znamię omawianego występku. Tym samym prowadzenie pojazdu mechanicznego po zakończeniu okresu wskazanego w decyzji o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi (co równoznaczne jest z nieistnieniem decyzji o cofnięciu uprawnień w obiegu prawnym), bez ich uprzedniego odzyskania, nie może być traktowane jako niestosowanie się do decyzji organu o ich cofnięciu, lecz jedynie jako prowadzenie pojazdu mechanicznego bez posiadania uprawnień, co nie wyczerpuje znamion występku z art. 180a k.k., a stanowi jedynie wykroczenie z art. 94 § 1 k.w. (zob. m.in. wyrok SN z dnia 20 listopada 2020 r., V KK 429/20, LEX nr 3082446; wyrok SN z dnia 23 lutego 2021 r., V KK 541/20, LEX nr 3189942; wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2021 r., V KK 107/21; wyrok SN z dnia 12 maja 2021 r., V KK 161/21, LEX nr 3177764; postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2019 r., III KK 558/17, LEX nr 2607272).

W rozpoznawanej sprawie doszło do wadliwej subsumpcji, albowiem czyn popełniony przez J. Z. w dniu 21 marca 2021 r. nie wyczerpał znamion czynu stypizowanego w art. 180a k.k. Jak wynika ze zgromadzonego w aktach materiału dowodowego, na mocy decyzji Starosty [...] z dnia 26 stycznia 2017 r., nr [...], J. Z. cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami kat. B. W uzasadnieniu wskazano, że rzeczona decyzja jest implikacją prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt VII K 294/15, w którym orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 4 lat. Dostrzec należy, że w części dyspozytywnej decyzji Starosty [...] nie wskazano okresu na jaki uprawnienia zostały cofnięte, niemniej z jej uzasadnienia wynika wprost, iż ustalono go od dnia 25 kwietnia 2015 r. do 24 kwietnia 2019 r., co korespondowało z treścią rozstrzygnięcia, które było podstawą powzięcia wymienionej decyzji (k. 15-16). Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli rozpoznając sprawę J. Z. winien nie tyle oprzeć się na tym, iż względem skazanego została wydana decyzja o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami, lecz przede wszystkim zweryfikować jej moc obowiązującą. Tymczasem jak wskazano wyżej, w dacie zarzucanego skazanemu czynu (w dniu 11 maja 2021 r.) decyzja Starosty [...] już nie obowiązywała, co było równoznaczne z jej nieistnieniem w obiegu prawnym, a J. Z. wraz z jej końcem przestał obowiązywać zakaz prowadzenia pojazdów i odzyskał

prawo do ubiegania się o wydanie uprawnień do kierowania pojazdami. Stąd też nie budzi wątpliwości, że J. Z. swoim zachowaniem w dniu 21 maja 2021 r. nie wypełnił znamion występku z art. 180a k.k., albowiem prowadzenie pojazdu mechanicznego miało miejsce już po zakończeniu obowiązywania decyzji Starosty [...], co w obliczu jej nieobowiązywania nie mogło stanowić niestosowania się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnień. Wskazane naruszenie prawa materialnego przez Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli miało bezsporny wpływ na treść zaskarżonego kasacją orzeczenia, gdyż wadliwa subsumpcja dokonana przez wymieniony sąd doprowadziła do przypisania skazanemu przestępstwa z art. 180a k.k., podczas gdy zachowanie skazanego bezsprzecznie stanowiło kierowanie pojazdem mechanicznym bez wymaganych uprawnień, co winno zostać zakwalifikowane z art. 94 § 1 k.w.

Z wyżej wskazanych względów zarzuty podniesione w kasacji Prokuratora Generalnego uznano za słuszne i orzeczono zgodnie z wnioskiem. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli rozstrzygnie w zakresie odpowiedzialności karnej J. Z. , uwzględniając powyższe wskazania Sadu Najwyższego.

Stąd też orzeczono jak w sentencji, o kosztach rozstrzygając zgodnie z art. 638 k.p.k.